

Výstava *Pozor, hranica! Devín v železnej opone 1948 – 1989* prináša znepokojivé spomienky na obdobie komunistickej totality

*Bratislava 17. mája 2024: Nová výstava Múzea mesta Bratislavy s názvom **Pozor, hranica! Devín v železnej opone 1948 – 1989** sa zameriava na dejiny hradu Devín a jeho okolia v kontexte železnej opony. Tohtoročné 35. výročie pádu komunistického režimu vo vtedajšom Československu je momentom, keď si treba pripomenúť, že demokracia a sloboda v celom spektre odtieňov, ako ju poznáme dnes, nie je automatická a nemusí byť večná.*

Výstava ***Pozor, hranica! Devín v železnej opone 1948 – 1989*** má za cieľ zmapovať sprísňujúce sa obmedzenia slobody pohybu od februárového prevratu v roku 1948, keď v Československu uchopila moc komunistická strana. Opisuje dopad týchto obmedzení na život obyvateľov a obyvateľiek Slovenska a špecificky Devína, ktorý sa v 50. rokoch stal prakticky neprístupným. Špeciálne sa venuje postaveniu hradu Devín v priebehu trvania komunistického režimu a vojenských opatrení na hraniciach s Rakúskom. Súčasťou výstavy sú aj opisy konkrétnych pokusov o útek práve cez devínsky úsek štátnej hranice.

V čase, keď sú hodnoty demokracie v Európe často spochybňované, si tieto dopady na život bežných ľudí v prostredí totalitných režimov treba o to viac pripomínať. *„Naším zámerom je upriamiť pozornosť návštevníkov a návštevníkov hradu Devín na dejiny druhej polovice 20. storočia. Odborným a kritickým zhodnotením tohto obdobia v špecifickej devínskej lokalite chceme prispieť k formovaniu verejnej debaty o moderných slovenských dejinách a tým aj k posilneniu hodnôt demokracie, slobody a tolerancie,“* hovorí Milan Zálešák, vedúci hradu Devín a kurátor výstavy.

Železná opona, v 20. storočí rozdeľujúca Európu na dva nepriateľské bloky, patrí k najznámejším symbolom studenej vojny. Predstavovala najmä ekonomickú a politickú bariéru medzi demokratickým Západom a komunistickým Východom, no v krajinách sovietskeho bloku mala aj svoju fyzickú podobu, brutálne zasahujúcu do života obyvateľstva. Okrem slobody prejavu, zhromažďovania sa, slobody médií a ďalších bola v týchto krajinách výrazne oklieštená aj sloboda pohybu. Voľné cestovanie, v prípade schengenského priestoru dokonca bez pasu, je dnes bežnou rutinou. V časoch socializmu však bolo nedosiahnuteľným snom.

„V komunistickom Československu boli obmedzenia práva slobodne vycestovať zavedené už krátko po februárovom prevrate v roku 1948. Vedenie štátu veľmi rýchlo vyčlenilo ozbrojené sily určené zvlášť na ochranu štátnej hranice, pričom na západných hraniciach sa čoskoro začali budovať aj prvé zátaras,“ opisuje Milan Zálešák.

V júli 1951 bol prijatý zákon „na ochranu štátnych hraníc“, ktorý definitívne spustil železnú oponu v Československu. Podnietil vznik „hraničného“ a „zakázaného pásma“ v pohraničných okresoch, pričom vstup do tohto územia kontrolovala Pohraničná stráž, ktorej príslušníci mali povolenie používať zbrane aj proti neozbrojeným osobám. Za celé obdobie pôsobenia Pohraničnej stráže v rokoch 1951 – 1989 je na slovensko-rakúskej hranici zdokumentovaných minimálne 7 500 osôb zadržaných za pokus o ilegálny prechod z a do Československa, pričom vyše 90 percent bolo zadržaných za pokus o prechod do Rakúska. Minimálne 42 ľudí na hranici zahynulo. Potvrďuje to

výskum Ústavu pamäti národa (ÚPN), spoluorganizátora výstavy. ÚPN sa programovo venuje odhaľovaniu zločinov, ktoré na obyvateľstve Slovenska páchali totalitné režimy – fašistický aj komunistický. „Pri príprave výstavy boli použité autentické dokumenty z činnosti Pohraničnej stráže na Slovensku z rokov 1951 až 1989. Tieto dokumenty sú uložené a uchovávané v Archíve Ústavu pamäti národa. Tu si ich môže slobodne študovať každý záujemca či záujemkyňa, a tak si veľmi jednoducho overiť všetky fakty uvedené vo výstave,“ uviedol Peter Mikle, riaditeľ Archívu ÚPN a hlavný autor textov výstavy, ktorý do výstavy zo súkromnej zbierky zapožičal aj vystavené predmety.

Vernisáž výstavy: 17. mája 2024, 18.00, hrad Devín

Trvanie výstavy: od 18. mája 2024 s predpokladom trvania do konca roka 2025

Tiráž:

Námet, scenár a kurátorská koncepcia: Milan Zálešák

Texty a odborná spolupráca: Peter Mikle, Milan Zálešák, Peter Jašek

Odborné posúdenie: Lenka Lubušková

Architektonické riešenie: Viktor Agócs, Linda Mendelová

Grafické riešenie: Simona Hojsíková, Magda Scheryová

Jazyková korektúra textov: Soňa Gregorová

Anglický preklad textov: Jana Levická

Produkcia: Linda Mendelová, Michal Nosek

Realizácia: SPF Engineering, s. r. o., MEDCOM, múzeum mesta Bratislavy

Vystavené predmety zapožičal: Peter Mikle

Fotografie: Ústav pamäti národa, Tlačová agentúra Slovenskej republiky, múzeum mesta Bratislavy

Spoluorganizátor výstavy: Ústav pamäti národa

Viac informácií nájdete na www.mmb.sk a na sociálnych sieťach múzea mesta Bratislavy.

Kontakt pre médiá:

Mgr. Katarína Selecká

Manažérka PR a marketingu

katarina.selecka@mmb.sk

+421 2 5910 08 38 alebo 0902 972 390

.....
O MMB:

Múzeum mesta Bratislavy je s viac ako 155-ročnou tradíciou (1868) najstarším nepretržite pôsobiacim múzeom na Slovensku. V súvislosti so svojím zameraním spravuje mimoriadne diferencovaný a široko štruktúrovaný zbierkový fond (obsahuje viac ako 120-tisíc predmetov). Tvoria ho historické, archeologické, umeleckohistorické a etnografické artefakty, ktoré dokumentujú históriu mesta Bratislavy, fungovanie a rozvoj remesiel, priemyslu, vinohradníctva, správu mesta či podoby jeho kultúrneho a spoločenského života.

Okrem tematických stálych expozícií múzeum spravuje aj národnú kultúrnu pamiatku hrad Devín, ktorý patrí k najnavštevovanejším hradným objektom na Slovensku, a lokalitu Antická Gerulata v Rusovciach, ktorá bola v roku 2021 vďaka svojmu významu zapísaná do svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Súčasťou zbierkového fondu je aj hodnotný súbor literárnych zbierok, ktoré tvoria pozostalosť Janka Jesenského.

Múzeum mesta Bratislavy sa rozvíja ako moderná kultúrna a pamäťová inštitúcia, ktorá je zdrojom poznania dejín Bratislavy, miestom dialógu medzi minulosťou, súčasnosťou, ale aj obyvateľmi a obyvateľkami mesta. Citlivo vníma svoju úlohu pri definovaní a reflexii identity mesta či budovaní priestoru pre sociálnu inklúziu a trávenie voľného času, ktorý bude opakovane zaujímavý aj pre domáce publikum. MMB chce byť aktívnou súčasťou diania v meste a svoje témy a obsahy sprostredkovať cez súčasné formy komunikácie a programov.